אישים באגרות הראי"ה

הרב נחום כהנא שפירא

תלמיד חכם בירושלים, שביקש להכניס את לימוד פנימיות התורה לישיבות · שנות חייו אינן ידועות לנו

2 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

פרטים ביוגרפיים על הרב נחום כהנא שפירא לא מצאנו במקורות שבדקנו. מן האגרות עולה שישב בירושלים, ופעל ליסוד ישיבה שילמדו בה גם את החלק הרוחני שבתורה.

הרב קוק על הרב נחום כהנא שפירא

בתשרי תרס"ח (1907) השיב הרב קוק לו ולרב שלמה ראב, שביקשו ממנו מכתבים בענייני אמונה ופנימיות התורה. הרב קוק כתב שאין די במכתבים, כי רעיון שנקרא פעם אחת נשכח. העיקר הוא לקבוע לימוד קבוע בספרי מוסר, יראה, אמונה וקבלה, כי "כל השפלות והאורך של הגלות הוא רק משום 'דעבדין לאורייתא יבשה'" (כרך א', אגרת צה).

במרחשוון תרע"ד (1913) שמח הרב קוק על תוכנית הישיבה ששלח לו, ובמיוחד על כך שיכניסו בה את החלק הרוחני שבתורה, שעזיבתו היא "הגורם הגדול לכל צרותינו". עוד ביקש לשים לב לבריאות התלמידים, ולקבוע הרצאה שבועית על דרך ארץ, מידות ולבוש, כי "כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות" (כרך ב', אגרת תרכ).

האגרות

כרך א', אגרת צה: בה' בתשרי תרס"ח, מיפו, אליו ואל הרב שלמה ראב: לא מכתבים אלא לימוד קבוע בפנימיות התורה.

"וכל השפלות והאורך של הגלות הוא רק משום "דעבדין לאורייתא יבשה""

כרך ב', אגרת תרכ: בט"ז במרחשוון תרע"ד, מיפו: שמחה על יסוד ישיבה שתלמד את החלק הרוחני שבתורה; בריאות התלמידים ודרך ארץ.

"וזהו הגורם הגדול לכל צרותינו החמריות והרוחניות, כי עזבנו את נשמת-התורה, את דעת-ד'"

נוסח האגרות – עם ביאור

2 האגרות שבהן נזכר הרב נחום כהנא שפירא, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת צה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ה' תשרי תרס"ח - יפו **נמען:** הרבנים ר' נחום כהנא שפירא ור' שלמה ראב (ירושלים)

הרבנים ביקשו מהרב קוק מכתבים בענייני אמונה ופנימיות התורה. הרב קוק משיב שאין די במכתבים: רעיון שנקרא פעם אחת נשכח. העיקר הוא לקבוע לימוד קבוע, בלי הפסק אפילו יום אחד, בספרי מוסר, יראה, אמונה וקבלה. הזנחת החלק הזה בתורה היא שורש הגלות ('דעבדין לאורייתא יבשה'). על ידי לימוד כזה תשרה רוח קודש על חכמי ארץ ישראל, ונעם ה' יחול על כל התורה, גם על ההלכה והאגדה, ובכך תלוי גם תיקון מצבם החומרי של חכמי הארץ ושל כלל ישראל.

עיקרי הדברים

- פנימיות התורה - 'החלק הנעזב' שבתורה, ושורש הגלות.
- לימוד קבוע ויומי בספרי מוסר, אמונה וחכמת הנסתר.
- רוח הקודש על חכמי ארץ ישראל ושיטה ספרותית חדשה.
- חיזוק הקשר בין החברים 'אשר ה' קוראו'.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ח' תשרי תרס"ח[4]. [ח' בתשרי תרס"ח (1907)]

(להרבנים ר'[5] נחום כהנא שפירא שליט"א[6] ור' שלמה ראב ז"ל[7]).

חמודי לבבי, יקירי ירושלים הרבנים האהובים שי'[8], שלו'[9] וגמח"ט[10].

שחרתם אותי להשביעכם רצון חביבי לבי, במכתבים, לדבר בדברים העומדים ברומו של עולם בדעת שם ד' ב"ה ובעמקי הצדדים הרוחניים שבתורה, שנעזבו מאד מאד, לדאבון לב כל אוהבי שמו ית'[11] וחובבי עמו ונחלתו באמת; והעזיבה הזאת, הלא ידענו, שהיא מקור כל הריסותינו, ובתשובתנו לה יראה אלינו אורו וישעו ואור חדש על ציון יופיע. ואנכי הצעיר מה מאד אשתוקק להשביע רצון נפשות עדינות ולבבות טהורות שכמותכם; כי הלא ידעתם, אחי הנעימים, שאם אך הי'[12] בכחי לא הייתי פוסק אפילו רגע מלקרא בגרון בקול גדול, לכל עבדי ד' הנאמנים בבריתו, לכל חכמי התורה, בפרט יושבי אה"ק[13], למהר ברב כח וחיל לתקן את המעוות האיום ולשוב אל החלק הנעזב הזה שבתורה שהוא בית חיינו, שדוקא עמו ועל ידו ישוקה כל עץ החיים של כללות עסק התורה והעבודה, וכל השפלות והאורך של הגלות הוא רק משום "דעבדין לאורייתא יבשה". [שעושים את התורה יבשה (תיקוני זוהר, תיקון ל), בלימוד בלי פנימיותה] אבל מעולם לא אוכל להסכים, שאני הנני המוכשר בדברי בלבדם לתן כח ורוח חיים בלבבות נרדמים ומיוגעים. כי מה יסכון רעיון אחד, או אפילו הרבה, הנשמעים או נקראים פעם או פעמים ואח"כ[14] המחשבות פונות למחשכיהן הרגילים. על-כן כל מה שאני כותב ומעורר בדברים אינו כי"א[15] שנקום לעזור את נשמותינו, - שתשועת הנשמה הכללית של כל עם ד' בכך תלוי' היא, - ע"י[16] מה שנקבע לימוד קבוע בכל אותם הספרים היקרים, הראשונים והאחרונים, של חלקי המוסר והיראה, הנגלים והנסתרים, ספר אחר ספר, ולהשתדל לעלות במעלות הסברא והעיון בזה, לא בדרך הציור של יראת

שמים המורגלת, שהיא באמת רק בבואה דבבואה [צל של צל; הלשון על פי יבמות קכב] של יראת שמים אמתית, הבאה מתוך לימוד קבוע ומסודר בלא הפסק אפילו יום אחד.

על-כן במכתבים אין לי מה להוסיף, אך אם את הדבר הזה ישמעו יקירי תלמידי-חכמים אז יהיו הם הפותחים את הדלת לשיבה לבצרון לאסירי התקוה. [על פי זכריה ט, יב] וע"י[17] התרבות כבוד שמים ועז אהבת ד' באמת ואור חכמת האמת יושפע אור חיים ורוח רוממות וגבורה ורוח ענוה טהורה, המעלה ומקדשת את כל הכחות, ויחל ציץ של שפע רוח הקודש לחול על עם ד' היושב על אדמת הקודש, ותורה תתגדל ותתאדר ממילא בכל מקצעותיה, ושפע כבוד ועושר וחכמה וחן יושפע ממעין העליון, ונשמות חדשות ימשכו מאוצר הטוב ממקור חי העולמים, לחדש הדרת ארץ צבי והוד תורת אמת, ויתקדש שם ד' אלקי ישראל גם מעל לגבול ישראל, ע"י השפעת שפע העז והחן, הכבוד והפאר, שיאיר על פני כל חכמי התורה באה"ק[18], הזוכים להתבסם מאויר חיי נשמות שרק על-ידי הצנור של פנימיות התורה בסדר קבוע יינקו מזיו כבודה ומשד תנחומי'. אף אם בתחלה יהי'[19] הדבר קשה מעט, כי חסרון ההרגל הוא מעכב את ההתחלות. מ"מ[20] לא יארכו הימים ויהפך בפיכם כדבש למתוק כל למוד רוחני בכל מרחבי התורה והיראה, וישפיע מנעימותו על כל התורה --המעשית, ועל בריאות הגוף והנשמה, ועל שלות הלב והשקט הפנימי, המעודן ממשך זיו גן עדן העליון של חי העולמים ב"ה. והכל בהדרגה ובתוספת לקח מדי יום ביומו, וקישור של אהבה נאמנה לכל החברים השרידים אשר ד' קורא, הנגשים אל ד' לעבודת אמת בדרישת שמו הגדול ודרכיו באמת. ובפרוץ הדבר והכחות יתעלו, אז יפתחו שערי אורה ליחידים המצוינים איך להפכא מרירא למתיקא וחשוכא לנהורא, [להפוך את המר למתוק ואת החושך לאור – לשון הזוהר] ואז תחל פעולה חדשה וכר נרחב לעבודה לחכמי אה"ק, לרומם קרן התורה ודעת ד' בדגל רם ונשגב, אשר מפיו יבהלו כל המתהללים באלילים ובכל ילדי נכרים. ואור של תשובה עליונה ומאירה יופיע מציון על כל מקראי' ועל פזורי הגולה. והי'[21] ענין זה להתחלת התעוררות קול השופר הגדול, לביאת האובדים והנדחים באשור ובמצרים [על פי ישעיהו כז, יג: "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלם"] להשתחות לד' בהר הקדש בירושלים. ומתוך התגברות הרוח הכללי לרוממות קדושה וחכמה, שדרכו הוא שבתחלה בא הוא ברוב ענין ואינו יכול להתלבש בתיבות ובענינים חתוכים, יבא שפע החכמה עד מדרגת שפה ברורה [על פי צפניה ג, ט] וחדוש שיטה ספרותית מכובדת ומקפת, ההולכת בכל תכסיסי החיים והמשטר, שהכל מוכרחים לכבדה ולהכנע לפני הדרת עשרה, לפי אמתתה ורעם גבורתה, ואור החיים שלה יהי' כ"כ[22] מלא טל, עד שאפילו כל יתר העבודות התוריות, אפילו ספרי הלכה פלפול וכיו"ב[23], יהיו כולם מבוסמים בנועם ד' בגלוי. ויוסר מסגנונם כל צד מחשיך וממרר לב, וק"ו[24] שהאגדה, הדרושה מאד להשפעה הכללית לכבודה של תורה בהמון רב, תפריח בפרחים חדשים מלאים קדושה ושמחת גיל אלקי אמת ב"ה, ויפתחו מקצעות חדשים ועבודות ארוכות, הנותנות רב ענין לשדרות רחבות. מובן ממילא, כי אפילו תיקון המצב החמרי של חכמי א"י[25], ושל כללות א"י ושל כללות ישראל, בזה תלוי. בקיצור, צריך לבקש לדעת את ד' באמת ובצדק, "דרשו ד' ועוזו בקשו פניו תמיד", [תהלים קה, ד] והכל בכלל. אקוה,

שאתם בעצמכם תתחזקו בעבודת הקודש ותזרזו את החיל אשר נגע ד' בלבבו, [על פי שמואל א י, כו] וד' יאר לנו באורו וישעו למען שמו עמו ארצו ונחלתו.

והי' ז"ש[26] וברכה וגמח"ט, כנה"ר[27] ונפש חפץ באשרם באמת ומשתוקק לכבודו של הקב"ה[28] ולכבודם של ישראל שיאיר מארץ חמדה על כל אפסי ארץ בב"א[29].

הק' אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרס"ח - השנה תרס"ח (1907/1908)
5. ר' - רבי
6. שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
7. ז"ל - זכרונו לברכה
8. שי' - שיחיה
9. שלו' - שלום
10. וגמח"ט - וגמר חתימה טובה
11. יתי' - יתברך
12. הי' - היה
13. אה"ק - ארץ הקודש
14. ואח"כ - ואחר כך
15. כ"א - כי אם
16. ע"י - על ידי
17. וע"י - ועל ידי
18. באה"ק - בארץ הקודש
19. יהי' - יהיה
20. מ"מ - מכל מקום
21. והי' - והיה
22. כ"כ - כל כך
23. וכיו"ב - וכיוצא בזה
24. וק"ו - וקל וחומר
25. א"י - ארץ ישראל
26. ז"ש - זה שלום
27. כנה"ר - כנפשו הרמה
28. הקב"ה - הקדוש ברוך הוא
29. בב"א - במהרה בימינו אמן

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרכ

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז מרחשוון תרע"ד - יפו **נמען:** הרב נחום כהנא שפירא

הרב קוק שמח על ייסוד ישיבה בירושלים עם סדר לימודים, ובמיוחד על הכנסת החלק הרוחני שבתורה, שעזיבתו היא 'הגורם הגדול לכל צרותינו'. 'מאין גדיים... אין תישים'. הרב קוק מבקש לשים לב לבריאות התלמידים, כי 'ירדה החולשה' דווקא בין ת"ח, ולקבוע הרצאה שבועית על דרך ארץ, מידות ולבוש - 'כל המכבד את התורה גופו מכובד'.

עיקרי הדברים

- ישיבה עם החלק הרוחני.
- עזיבת נשמת התורה.
- בריאות התלמידים.
- דרך ארץ והופעה.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ט"ז מ"ח תרע"ד[4]

לכ'[5] ידידי הרב הגדול בתו"י[6] איש חמודות מו"ה[7] נחום כהנא שפירא נ"י[8], שלו'[9] וברכה.

ע"ד[10] יסוד הישיבה ע"פ[11] התכנית ששלח אלי כת"ר[12], איני מוצא לי לאפשרות להכריע בפרטי-הדברים, של פרוגרמה, שאיני בעל אמנות-של-סידור בכלל. אבל עצם הענין משמח את לבי, שב"ה[13] נתעוררו יחידי-סגולה בעיקו"ת[14], ליסד דבר של סדר בלימודים. ויותר מכל אחשב למשיב-נפש מה שמכניסים הם בסדריהם את החלק הרוחני שבתורה, שבעוה"ר[15] נעזב ונטש לגמרי. וזהו הגורם הגדול לכל צרותינו החמריות והרוחניות, כי עזבנו את נשמת-התורה, את דעת-ד', וביטלנו תורה דלעילא, ומאין גדיים במקצע קדוש עליון זה אין תישים, [על פי בראשית רבה מב, ג] עד שכשלה ברחוב אמת, והאמונה הקדושה נפלה מאין מחזיק בידה. היו לבני-חיל, אחים אהובים וחביבים, החזיקו במעוזכם, אל תיראו ואל תפחדו, כי מלאכת-שמים בידכם.

אמצא לנכון להזכיר ע"ד שימת-לב למצב-הבריאות של התלמידים, שזהו עיקר גדול מאד בדורנו, דור שירדה החולשה בעולם ומקננת דוקא בין ת"ח[16] יראי-ד' וחושבי-שמו, ואחת מעבודות-הקודש היותר עיקריות היא ההשתדלות, שת"ח[17] יהיו בריאי גוף ונפש, ועוד ע"ד התכסיס החיצון של בני-הישיבה, בדרכי כבוד ודי"א, בהליכותיהם, במדותיהם, בלבושיהם, בשיחם-ושיגם, ראוי לקבע ע"ז[18] איזה שעה של הרצאה בשבוע. ו"כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות". [אבות ד, ו]

הנני חותם בברכה באה"ר[19] ועתרת שלו' כנה"ר[20] ונפש דוש"ת[21] מצפה הצלחתם במפעל-הקודש

הק' אברהם יצחק הכהן קוק

1. ב"ה - ברוך השם

2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5. לכ"ד - לכבוד
6. בתו"י - בתורה ויראה
7. מו"ה - מורנו הרב
8. נ"י - נרו יאיר
9. שלו' - שלום
10. ע"ד - על דבר
11. ע"פ - על פי
12. כת"ר - כבוד תורתו
13. שב"ה - שברוך השם
14. בעיקו"ת - בעיר קודשנו ותפארתנו
15. שבעוה"ר - שבעוונותינו הרבים
16. ת"ח - תלמידי חכמים
17. שת"ח - שתלמידי חכמים
18. ע"ז - על זה
19. באה"ר - באהבה רבה
20. כנה"ר - כנפשו הרמה
21. דוש"ת - דורש שלומו ותורתו